

transect: archeologie, erfgoed, ruimte

Transect-rapport 957

Noorden, Noordse Dorpsweg 12B Gemeente Nieuwkoop

Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en
Inventariserend Veldonderzoek (IVO; verkennende
fase)

Auteur	Drs. M. Langeveld
Versie	Conceptversie
Projectcode	16050032
Datum	13-06-2016
Opdrachtgever	Buro SRO 't Goylaan 11 3525 AA Utrecht
Uitvoerder	Transect Australiëlaan 5-a 3526 AB Utrecht
Onderzoeksmelding	4003662100
Bevoegde overheid	Gemeente Nieuwkoop
Beheer documentatie	Transect, Utrecht

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A. Hakvoort (KNA senior prospector)	16-06-2016	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Utrecht

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Buro SRO heeft Transect in juni 2016 een archeologisch bureauonderzoek en booronderzoek uitgevoerd voor een bouwkael aan de Noordse Dorpsweg 12B in Noorden (gemeente Nieuwkoop). De aanleiding van het onderzoek is de nieuwbouw van een woning. In het kader van deze herontwikkeling is ten behoeve van de aanvraag van een wijziging bestemmingsplan een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Er zullen namelijk graafwerkzaamheden in het plangebied plaatsvinden, die schade aan het archeologische bodemarchief kunnen toebrengen.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied in een veengebied ligt dat vanaf de Late Middeleeuwen is ontgonnen. Het plangebied bevindt zich volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur in een zone van lage archeologische waarde.

Het plangebied bevindt zich vermoedelijk aan een ontginningsas met een veenrestdijk. Het plangebied lijkt zich echter buiten het van oudsher bebouwde gebied te bevinden (huidige dorpskern). De bestudering van het beschikbare kaartmateriaal heeft uitgewezen dat er geen bewoning vanaf de 19^e eeuw verwacht wordt. Voor oudere resten uit de Nieuwe Tijd is dit onduidelijk.

Tijdens het verkennend booronderzoek zijn geen ophogingslagen aangetroffen die wijzen op bebouwing van het plangebied in de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd. Dit met uitzondering van enige bebouwing in het westen van het plangebied in de jaren '70 van de 20^e eeuw.

Geconcludeerd kan worden dat de archeologische verwachting voor het plangebied laag is en dat er geen bezwaren zijn tegen de voorgenomen werkzaamheden.

Advies

Uit het veldonderzoek is gebleken dat de archeologische verwachting voor het plangebied laag is en er geen bezwaren zijn tegen de voorgenomen ontwikkeling van het plangebied. Transect adviseert dan ook om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen werkzaamheden.

Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Nieuwkoop, om op basis van dit advies een selectiebesluit te nemen

Kanttekening

Onderhavig onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke methoden en inzichten en is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen van wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische resten niet gegarandeerd worden. Wanneer bij graafwerkzaamheden toch onverhoopt waardevolle resten worden aangetroffen, dienen deze conform de Monumentenwet 1988 bij de gemeente Nieuwkoop te worden gemeld.

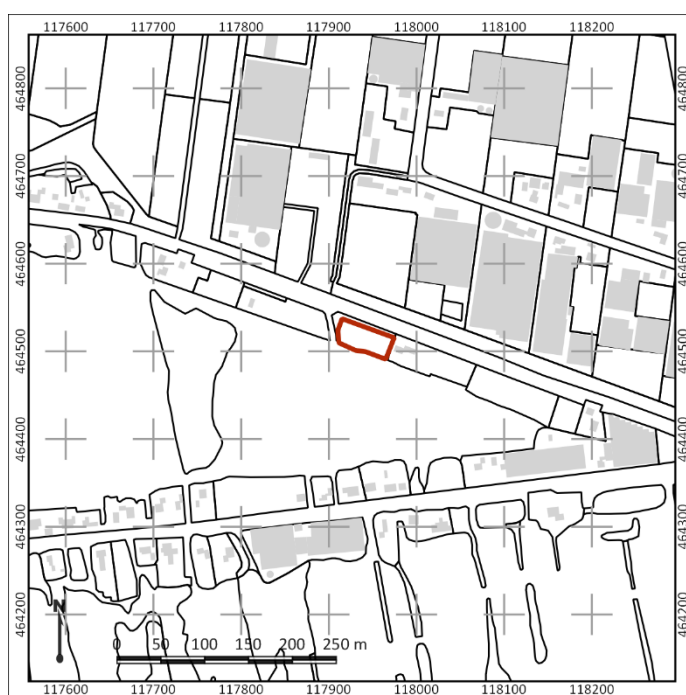
Inhoud

Samenvatting	1
Inhoud	1
1. Aanleiding	4
2. Aard en doel van het archeologisch onderzoek	5
3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied	6
4. Consequenties toekomstig gebruik	7
5. Beleidskader	8
6. Landschap, geologie en bodem	9
7. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen	11
8. Bekende archeologische waarden en onderzoeken	13
9. Gespecificeerde archeologische verwachting	14
10. Resultaten veldonderzoek	15
11. Conclusie en Advies	16
12. Geraadpleegde bronnen	17
Bijlage 1. Overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes	18
Bijlage 2. Archeologische periode-indeling voor Nederland (conform ABR)	19
Bijlage 3. Geomorfologische kaart	20
Bijlage 4. Actueel Hoogtebestand Nederland(AHN)	21
Bijlage 5. Bodemkaart	22
Bijlage 6. Topografische kaart 1815	23
Bijlage 7. Topografische kaart 1925	24
Bijlage 8. Topografische kaart 1976	25
Bijlage 9. Archeologische waarden	26
Bijlage 10. Boorpuntenkaart	27
Bijlage 11. Boorstaten	28
Bijlage 12. Foto's	

1. Aanleiding

In opdracht van Buro SRO heeft Transect in juni 2016 een archeologisch bureau-onderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd voor een bouwkavel aan Noordse Dorpsweg 128 te Noorden (gemeente Nieuwkoop). In het kader van deze ontwikkeling is ten behoeve van de wijziging in het bestemmingsplan een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Er zullen namelijk graafwerkzaamheden in het plangebied plaatsvinden, die schade aan het archeologische bodemarchief kunnen toebrengen.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3.

Figuur 1. De locatie van het plangebied (in rood).

2. Aard en doel van het archeologisch onderzoek

Het archeologisch vooronderzoek bestaat uitsluitend uit een bureauonderzoek. Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, bepalen van de kans dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen. Hiervoor is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin de Archeologische MonumentenKaart (AMK) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) zijn opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit divers voorhanden historisch kaartmateriaal. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbaar geologisch-geomorfologisch kaartmateriaal geraadpleegd. Deze informatie is aangevuld met relevante informatie uit achtergrondliteratuur.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en waar mogelijk bijstellen van de gespecificeerde archeologische verwachting. De verkennende fase van het inventariserend veldonderzoek richt zich voornamelijk op de bodemopbouw en de mate van verstoring binnen het plangebied. Op basis van deze gegevens kunnen kansrijke zones worden geselecteerd voor vervolgonderzoek en kansarme zones worden gedeselecteerd.

Het resultaat van het archeologisch vooronderzoek is dit rapport met een conclusie omtrent het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen plannen. Op basis van dit rapport neemt het bevoegd gezag een beslissing in het kader van de vergunningverlening of planprocedure. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de – verwachte – aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.3 (KNA 3.3).

3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied

Gemeente	Nieuwkoop
Plaats	Noorden
Toponiem	Noordse weg 128
Kaartblad	31W
Coördinaten (centrum)	117.938 / 464.516

Binnen het archeologisch bureauonderzoek is onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarin de geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden. Het onderzoeksgebied wordt bij het onderzoek betrokken om tot een beter inzicht te komen in de archeologische, (cultuur)historische en bodemkundige situatie in het plangebied. Het onderzoeksgebied beslaat het plangebied en het omringende gebied, binnen een straal van circa 1000 meter.

Het plangebied ligt op een strookvormig perceel, direct ten zuiden van het voormalige glastuinbouwgebied Noordse Buurt in het Natura 2000-gebied. In totaal heeft het perceel een oppervlakte van circa 2200 m². Het areaal van het plangebied is 1665 m². De ligging is weergegeven in figuur 1. Ten tijde van het onderzoek is het plangebied in gebruik als grasland.

4. Consequenties toekomstig gebruik

Kader	Wijziging bestemmingsplan
Planvorming	Nieuwbouw woning
Bodemverstorende werkzaamheden	Graaf- en heiwerkzaamheden

Binnen de grenzen van het plangebied zal woningbouw plaatsvinden. De exacte locatie van de nieuwbouw is op dit moment nog onduidelijk, evenals de beoogde funderingsdiepte, alsmede de locatie en diepte van ondergrondse infrastructuur. Gezien de grondslag van het gebied (veen) is het waarschijnlijk dat het gebouw onderheid zal worden.

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Wijziging bestemmingsplan
Beleidskader	Bestemmingsplan
Onderzoeksgrens	-

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer en de Ontgrondingenwet. Vanuit de Wet ruimtelijke ordening (Wro) bestond al een verplichting om bij de voorbereiding van bestemmingsplannen alle ter zake doende belangen mee te wegen. Vanuit de Monumentenwet zijn gemeenten namelijk verplicht bij het opstellen of wijzigen van bestemmingsplannen rekening te houden met archeologie.

Het archeologiebeleid van de gemeente Nieuwkoop is verwoord in de Erfgoedverordening 2010. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) en de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS). Op beide kaarten bevindt het plangebied zich in een zone met een lage archeologische verwachting.

6. Landschap, geologie en bodem

Archeoregio	Westelijk veengebied
Geologie	Formatie van Nieuwkoop
Geomorfologie	Ontgonnen veenvlakte
Bodem	Vlierveengrond en koopveengrond
Grondwater	GWT II

Landschapsgenese

Noorden – en daarmee het plangebied – maakt deel uit van het Hollands veen- en kleigebied, ook wel het westelijk veengebied genoemd (Berendsen 2005). Het ontstaan van dit landschap voert terug tot het einde van de laatste IJstijd, circa 10.000 jaar geleden. Het landschap bestond toen uit een reliëfrijk dekzandlandschap bestaande uit zandruggen, -koppen en -vlaktes. Dit reliëf is ontstaan als gevolg van grootschalige zandverstuivingen gedurende de laatste ijstijd, met name tussen 55.000 tot 15.000 jaar geleden. Door de verstuivingen werd over grote gebieden dekzand afgezet, dat geologisch gezien wordt gerekend tot de Formatie van Bortel (De Mulder e.a. 2003). Aan het begin van het huidige geologische tijdvak, het Holoceen (10.000 jaar geleden tot heden), trad een sterke klimaatsverbetering op, waardoor de gemiddelde jaartemperaturen begonnen te stijgen. Dit leidde tot een grootschalige afsmelting van het landijs, waarbij de vrijgekomen hoeveelheid smeltwater zorgde voor een sterke zeespiegelstijging. Met de stijging van de zeespiegel steeg in Nederland ook het grondwater, dat als het ware landinwaarts werd 'opgestuwd'. Hierdoor kon het dekzandlandschap geleidelijk verdrinken. Er ontstonden zoetwatermeren en moerassen, waarin op grote schaal veenvorming optrad (Basisveen Laagpakket, De Mulder e.a. 2003, Stouthamer e.a. 2015).

Gedurende het Atlanticum en het Vroeg Subborea (golfweg gelijk te stellen met het Laat-Mesolithicum tot en met het Midden-Neolithicum), steeg de zee steeds verder en drong daarbij het achterland binnen. Ten westen van Vinkeveen ontstond een soort lagune die in uiterlijk vergelijkbaar was met de huidige Waddenzee. Ter plaatse van het plangebied ging de veenvorming onverminderd door, maar doordat het gebied gelegen was in de randzone van deze lagune, ontstonden onder invloed van het hoge tij kreken. Langs deze kreken konden kleine, relatief hoger gelegen oeverwallen tot ontwikkeling komen, die hoofdzakelijk bestonden uit zandige klei (Eilander e.a. 1970). Deze oevers vormden vermoedelijk toen aantrekkelijke locaties voor bewoning, aangezien in het westelijk veengebied sporen van nederzettingen uit het Neolithicum op deze oeverafzettingen zijn gevonden (Blijdenstijn 2005). Na het Subborea (golfweg vanaf het Midden-Neolithicum) zwakte de stijging van de zeespiegel af, waardoor zich voor de kust strandwallen vormden. Deze strandwallen beschermden het achterland tegen overstromingen vanuit zee, waardoor een relatief rustig en vochtig milieu kon ontstaan. De aanhoudende stijging van het grondwater zorgde daarbij opnieuw voor uitgebreide vorming van veen, dat geologisch gezien tot het Hollandveen Laagpakket wordt gerekend (De Mulder e.a. 2003). Het veengebied werd daarbij doorsneden door kleine veenstroompjes als de Oude Waver, de Amstel, de Kromme Mijdsrecht en de Oude Aase en ondervond tot aan de Middeleeuwen toe weinig landschappelijke verandering. De veenstromen verlegden zich niet zoals de kreken en rivieren, wat tot gevolg had dat hier geen oeverwallen en kreekruggen ontstonden.

Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een ontgonnen veenvlakte met petgaten (codes 2M47, bijlage 3). Ten noorden van het plangebied bevindt zich een ontgonnen veenvlakte, al dan niet met klei en of zand in de ondergrond (2M46).

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; bijlage 4) zijn ter hoogte van het plangebied en directe omgeving, geen opvallende reliëfverschillen aan het maaiveld te zien die kunnen wijzen op verlande kreekkruggen of archeologisch relevante gebiedselementen als terpen of verhoogde ontginningslinten. In het uiterste westen van het plangebied is een anomalie in het beeld waar te nemen die kan worden gerelateerd aan de bebouwing die daar in de jaren '70 heeft gestaan (zie hoofdstuk 7). Met uitzondering hiervan zijn geen aanwijzingen voor hoogteverschillen aan het maaiveld waar te nemen, die op afgraving of ontgroning in het gebied wijzen.

Bodem en grondwater

Volgens de bodemkaart (bijlage 5) zijn binnen het plangebied vlierveengronden en koopveengronden te verwachten. Vlierveengronden zijn ontwaterde (hoog)veengronden. Koopveengronden zijn gekenmerkt door een 15 tot 50 cm dikke kleiige, moerige eerdlaag. Deze eerdlaag is bij de ontginning van het gebied vanaf de Late Middeleeuwen ontstaan.

Een grondwatertrap van II betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand ondieper dan 40 cm – Mv ligt en de gemiddeld laagste grondwaterstand tussen 50 en 80 cm –mv ligt. Onder deze omstandigheden blijven archeologische resten goed bewaard.

7. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen

Historische bebouwing	Nee
Historisch gebruik	Weiland
Huidig gebruik	Weiland
Bodemverstoringen	Onbekend

Bewoningsgeschiedenis en historische situatie

De ontwikkeling van het plangebied is nauw verbonden met de ontginningsgeschiedenis van het veengebied rondom Noorden. Tot aan het begin van de Middeleeuwen was het gebied nauwelijks bewoonbaar en lag ter plaatse van Noorden en Nieuwkoop een omvangrijk veenmoeras. Alleen langs de oevers van enkele veenrivieren was bewoning mogelijk (Blijdenstijn 2005).

Tussen de 11^e en 13^e eeuw ging de ontginning van het gebied definitief van start. De ontginning moest zo vlot en spoedig mogelijk verlopen, omdat de voedselbehoefte groot was en een claim van de Graaf van Holland op het gebied voorkomen moest worden. De ontginning begon aan de randen van het gebied, vanaf de oeverwallen van de bestaande rivieren. Vanaf de ontginningsbasis wordt het achterland verdeeld in langgerekte percelen (circa 110 m breed en 1250 m diep). De percelen worden door kavelsloten van elkaar gescheiden. Aan de achterzijde van de percelen wordt een zogenaamde achterkade aangelegd, die veelal bestaat uit een wetering en/of een veendijk (Berendsen 2005). In rap tempo werden de gebieden ontgonnen en in gebruik genomen. Ter afwatering werden zogenaamde zuwes - brede afwateringssloten - aangelegd naar dit middelpunt toe met daaromheen ringvormige ontginningskades. De aanleg ervan gebeurde niet gelijktijdig, hetgeen in de onderlinge "verspringing" van de bebouwingsassen goed te zien is. Op de kruising van de kades met een zuwe werden vaak kerken gesticht.

Door de ontwatering van het gebied ten behoeve van de ontginning trad er een voortdurende inklinking van de bodem op, waardoor door de daling van het maaiveld het gebied sterk begon te vernatten. Waterbeheersing werd daardoor belangrijk vanaf de 14^e eeuw, evenals de aanleg van betere vaarwegen als gevolg van een toenemende handel. Dit leidde in het gebied tot de aanleg van verschillende kanalen en vaarten.

Door de groei van de steden nam aan het eind van de 16^e eeuw de vraag naar turf sterk toe. Om aan deze vraag te voldoen, werd in het omringende gebied op grote schaal turf gewonnen. Dit werd mede mogelijk gemaakt door de uitvinding van de baggerbeugel, waarmee veen uit de kavelsloten werd opgebaggerd. Het opgebaggerde veen werd op de kavels te drogen gelegd (legakkers). Door het opbaggeren van veen werden de kavelsloten steeds breder en de kavels steeds smaller, waardoor uiteindelijke grote waterpartijen ontstonden, die zich kenmerken door de aanwezigheid van lange, smalle stroken van restveen.

Op bijlagen 6 tot en met 8 is het plangebied afgebeeld op topografische kaarten uit de periode 1815-1976. Het perceel waarop het plangebied zich bevindt is vanaf deze periode nagenoeg ongewijzigd gebleven. Tot de jaren '70 van de 20^e eeuw is op geen van de kaarten bebouwing waar te nemen. De genoemde bebouwing bevindt zich in het uiterste westen van het plangebied.

Bodemverstoringen

De aanwezigheid van bebouwing in het gebied kan zijn invloed hebben gehad op de mate van intactheid van de bodem in het plangebied. De bebouwing in het westen van het plangebied heeft

mogelijk enige verstoring van de natuurlijke bodem tot gevolg gehad. Graafwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van leidingen langs de Noordse Dorpsweg zullen op de geplande locaties voor woningbouw niet van toepassing zijn. Tenslotte zijn mogelijk gedempte sloten te verwachten in de ondergrond van het plangebied. Met de aanleg van de sloten kunnen eventueel aanwezige archeologische resten zijn verdwenen. Voor wat betreft milieukundig onderzoek hebben er in het verleden geen saneringen of ontgroningen plaatsgevonden (www.bodemloket.nl).

8. Bekende archeologische waarden en onderzoeken

Wettelijk beschermd monument	Nee
AMK-terrein	Nee
Archeologische waarnemingen	Nee

De bekende archeologische waarden en de archeologische verwachting (in de buurt) van het plangebied zijn weergegeven in bijlage 9. In het Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) zijn geen archeologische waarden binnen het plangebied geregistreerd.

Vondstmeldingen en waarnemingen

In Archis zijn geen vondstmeldingen en waarnemingen van het plangebied en het onderzoeksgebied bekend.

Onderzoeken

In de omgeving van het plangebied zijn een aantal archeologische onderzoeken uitgevoerd. Het betreft uitsluitend bureauonderzoeken.

Een van deze onderzoeken heeft plaatsgevonden in het kader van de herontwikkeling van de boezemkade aan de Noordse Dorpsweg (onderzoeksmeldingsnummer 64279). Het huidige plangebied maakt deel uit van het toenmalig onderzoeksgebied. De resultaten van dit onderzoek zijn (nog) niet ontsloten. Een ander onderzoek is uitgevoerd in 2006 en richt zich op archeologische waarden binnen het plangebied Noordse Dorpsweg (onderzoeksmeldingsnummer 19475). Ook hier maakt het huidige plangebied deel uit van het toenmalige onderzoeksgebied. Het onderzoek uit 2006 is uitgevoerd in het kader van oeverherstel en oeverversterking. Hierin is de verwachting vermeld dat de Noordse Dorpsweg een oude ontginningsas betreft. Hieronder een samenvatting van de belangrijkste resultaten (Van Zijverden 2006): De dijk waarop de Noordse Dorpsweg is gelegen is vermoedelijk een veenrestdijk. De bebouwing heeft zich van oudsher in de huidige dorpskern van Noordse Buurt en aan de noordzijde van de Noordse Dorpsweg bevonden. De percelen aan de noordzijde van de weg zijn na de vervening ingepolderd en zijn sterk geoxideerd. De verwachtingen voor dit gebied zijn om deze reden laag. In de randzone, de zone tussen de sloot en de weg waarbinnen de huidige bebouwing zich bevindt, is het mogelijk resten van Middeleeuwse bebouwing aan te treffen. In deze zone geldt dan ook een hoge archeologische verwachting. De conservering van de percelen aan de zuidzijde, vanuit het oogpunt van oxidatie, is goed. Met uitzondering van het gebied rondom de dorpskern lijkt deze zone vrijwel niet bebouwd te zijn geweest. Deze percelen zijn vermoedelijk ontgonnen vanuit de zuidelijker gelegen ontginningsas.

Uit genoemde onderzoeken blijkt dat er sprake is van een lage archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische waarden uit de perioden tot de late Middeleeuwen- Nieuwe Tijd. Dit omdat het gebied pas vanaf de ontginningen in de 12^e eeuw bewoonbaar werd. Resten van bewoning of landgebruik vanaf de Late Middeleeuwen en Nieuw Tijd binnen het plangebied zijn mogelijk, maar mede gezien de agglomeratie van bebouwing ter hoogte van de huidige dorpskern, niet waarschijnlijk.

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Laag
Periode	Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd
Complextypen	Huisplaatsen, landindeling
Stratigrafische positie	Vanaf het maaiveld
Diepteligging	Aan het maaiveld

Aanwezigheid en dichtheid

Het ontstaan van de bewoning in het gebied is terug te voeren tot in de 12^e eeuw, toen de polders zijn ontgonnen. Pas vanaf toen werd het gebied bewoonbaar, aangezien het plangebied in de perioden daarvóór een veenmoeras was en dus een lage archeologische verwachting heeft.

Voor wat betreft de periode Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd worden nederzettingsterreinen (huisplaatsen op een ontginningslint) en sporen van landgebruik verwacht. Nederzettingsterreinen in het veengebied kenmerken zich door de aanwezigheid van een ophooglaag of cultuurlaag. De ophooglaag kan van aanzienlijke dikte zijn en is mede afhankelijk van de langdurigheid en/of intensiteit van eventuele bewoning op die plek. Bewoning uit de Late Middeleeuwen zal naar verwachting sporen van houtbouw in de bodem hebben achtergelaten, terwijl bebouwing in de Nieuwe tijd vaak uit steen bestaat. In de ophooglaag kan archeologisch vondstmateriaal aangetroffen worden, dat een indicatie geeft van de ouderdom van een laag. Het al dan niet aanwezig zijn van vondstmateriaal is hier echter niet bepalend of er sprake is van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden. De opbouw en de mate van intactheid van de bodem (i.e. ophooglagen) is hiervoor meer van belang. Sporen van landgebruik uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd zullen zich juist kenmerken door de aanwezigheid van een opgebracht pakket toemaak of de aanwezigheid van slootvullingen (gedempte greppels). Ook over de aanwezigheid van dit complextype kunnen slechts uitspraken worden gedaan op basis van de opbouw en mate van intactheid van de ondergrond in het plangebied.

10. Resultaten veldonderzoek

Onderzoeksmethodiek

Het doel van het veldonderzoek is het toetsen van de archeologische verwachting uit het bureauonderzoek. Het booronderzoek is ingestoken als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn in het plangebied in totaal vijf boringen gezet tot een diepte van maximaal 4 m –mv, om zo een goed beeld van de ondergrond te krijgen. De boringen zijn verspreid over het perceel geplaatst

De locatie van de boringen is bepaald met behulp van GPS. De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm.

Van iedere boring is eerst de lithologie en lithogenese beschreven conform de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008). Na documentatie zijn de boorkernen verbrokken en geïnspecteerd op archeologische indicatoren.

De resultaten van het booronderzoek zijn weergegeven in bijlagen 10 en 11.

Bodemopbouw

De bodemopbouw in het plangebied is uniform. Aan het maaiveld is een veraard veenpakket aangetroffen dat soms ook zandbrokjes bevat. Alleen in de boringen in het westen van het plangebied (boring 4 en 5) zijn resten baksteen aangetroffen. Dit hangt waarschijnlijk samen met de bebouwing die in de jaren '70 van de 20^e eeuw hier is verzezen. Het pakket met veraard veen reikt tot maximaal 95 cm -mv. Mogelijk betreft het hier resten van de veenrestdijk. Hierna gaat het veen over in onveraard veen, waarin riet-, zegge- en houtresten zijn waargenomen. Dit veenpakket is tot 3,4-3,6 m –mv aangetroffen. Hieronder is tot 4 m -mv de top van het zeekleipakket aangeboord.

Consequenties archeologische verwachting

In het plangebied is een pakket aangetroffen, dat bestaat uit een veraarde veentop op onveraard veen. Deze veraarde veentop bevat geen archeologische indicatoren en is maximaal 90 cm dik. De veraarding is waarschijnlijk het gevolg van ontwatering. Er zijn binnen het plangebied geen aanwijzingen aangetroffen voor ophooglagen die aan bewoning in de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd te relateren zijn. Dit met uitzondering van enige bebouwing in het westen van het plangebied.

De archeologische verwachting voor het plangebied voor bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd is dan ook laag.

11. Conclusie en Advies

Conclusie

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied in een veengebied ligt dat vanaf de Late Middeleeuwen is ontgonnen. Het plangebied bevindt zich volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur in een zone van lage archeologische waarde.

Het plangebied bevindt zich vermoedelijk aan een ontginningsas met een veenrestdijk. Het plangebied lijkt zich echter buiten het van oudsher bebouwde gebied te bevinden (huidige dorpskern).

De bestudering van het beschikbare kaartmateriaal heeft uitgewezen dat er geen bewoning vanaf de 19^e eeuw verwacht wordt. Voor oudere resten uit de Nieuwe Tijd is dit onduidelijk.

Tijdens het verkennend booronderzoek zijn geen ophogingslagen aangetroffen die wijzen op bebouwing van het plangebied in de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd. Dit met uitzondering van enige bebouwing in het westen van het plangebied in de jaren '70 van de 20^e eeuw.

Geconcludeerd kan worden dat de archeologische verwachting voor het plangebied laag is en dat er geen bezwaren zijn tegen de voorgenomen werkzaamheden.

Advies

Uit het veldonderzoek is gebleken dat de archeologische verwachting voor het plangebied laag is en er geen bezwaren zijn tegen de voorgenomen ontwikkeling van het plangebied. Transect adviseert dan ook om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen werkzaamheden.

Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Nieuwkoop, om op basis van dit advies een selectiebesluit te nemen

Kanttekening

Onderhavig onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke methoden en inzichten en is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen.

Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische resten niet gegarandeerd worden. Wanneer bij graafwerkzaamheden toch onverhoopt waardevolle resten worden aangetroffen, dienen deze conform de Monumentenwet 1988 bij de gemeente Nieuwkoop te worden gemeld.

12. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden:

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem (Archis), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015.
- www.pdok.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.bodemdata.nl
- www.bodemloket.nl
- easy.dans.knaw.nl

Literatuur:

Berendsen, H.J.A. *De vorming van het land*. Assen, 2005.

Berkel, G. van, en K. Samplonius. *Nederlandse plaatsnamen, Herkomst en historie*. Utrecht, 2006.

Blijdenstijn, R. *Tasbare Tijd, Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht*. Amsterdam, 2005.

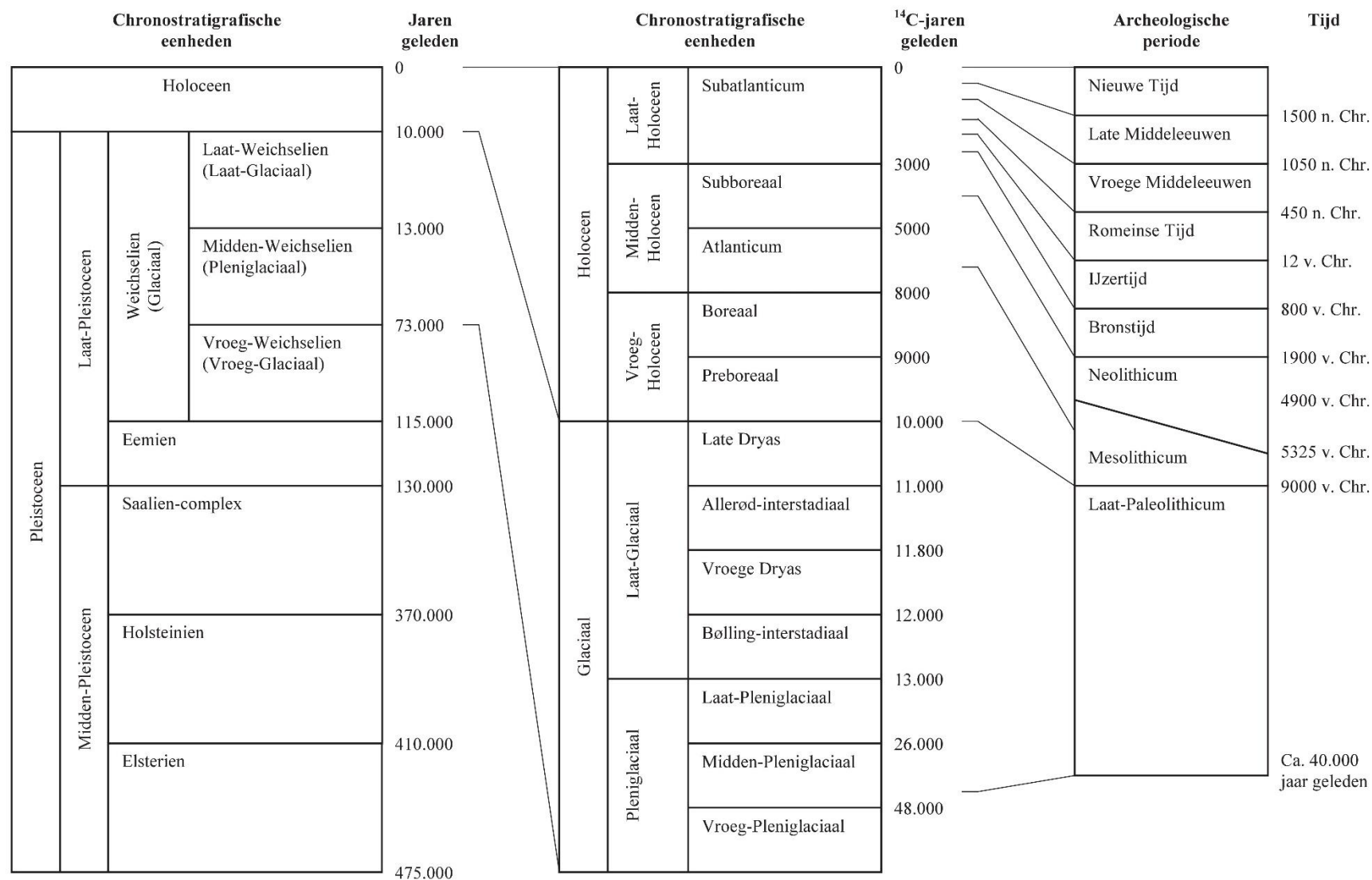
Eilander, D.A., J.L. Kloosterhuizen, en J.C. Pape. *Toelichting op de Bodemkaart van Nederland. Blad 31*,. Wageningen: StiBoKa, 1970.

Mulder, E.F.J de., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhof, en T.E. Wong. *De ondergrond van Nederland*. Houten, 2003.

Stouthamer, E., K.M. Cohen, en W.Z. Hoek. *De vorming van het Land*. Utrecht: Perspectief Uitgevers, 2015.

Zijverden, W. van, *Nieuwkoop Noordse Dorpsweg, een bureauonderzoek*, ADC rapport 893, Bunschoten, 2006

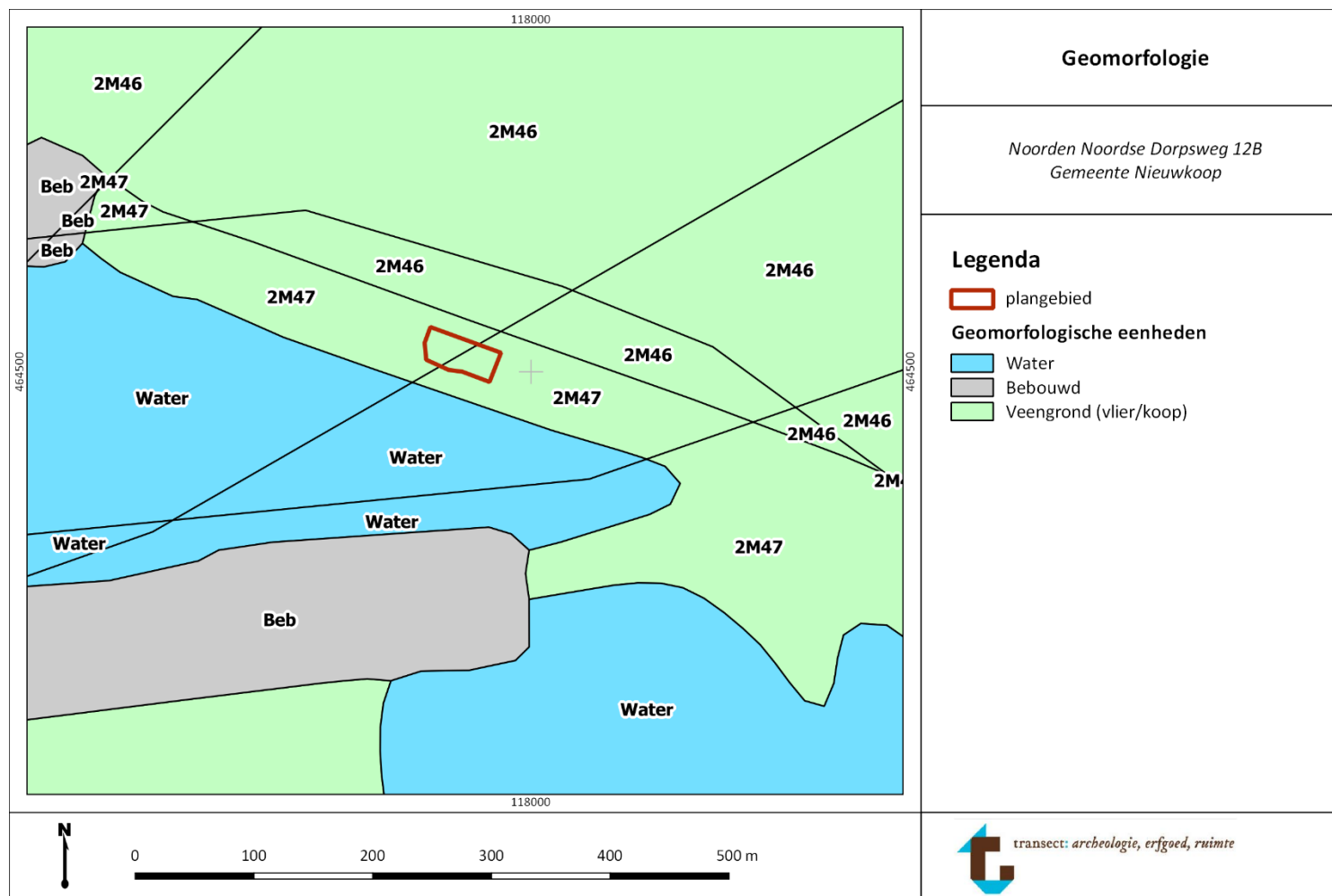
Bijlage 1. Overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes

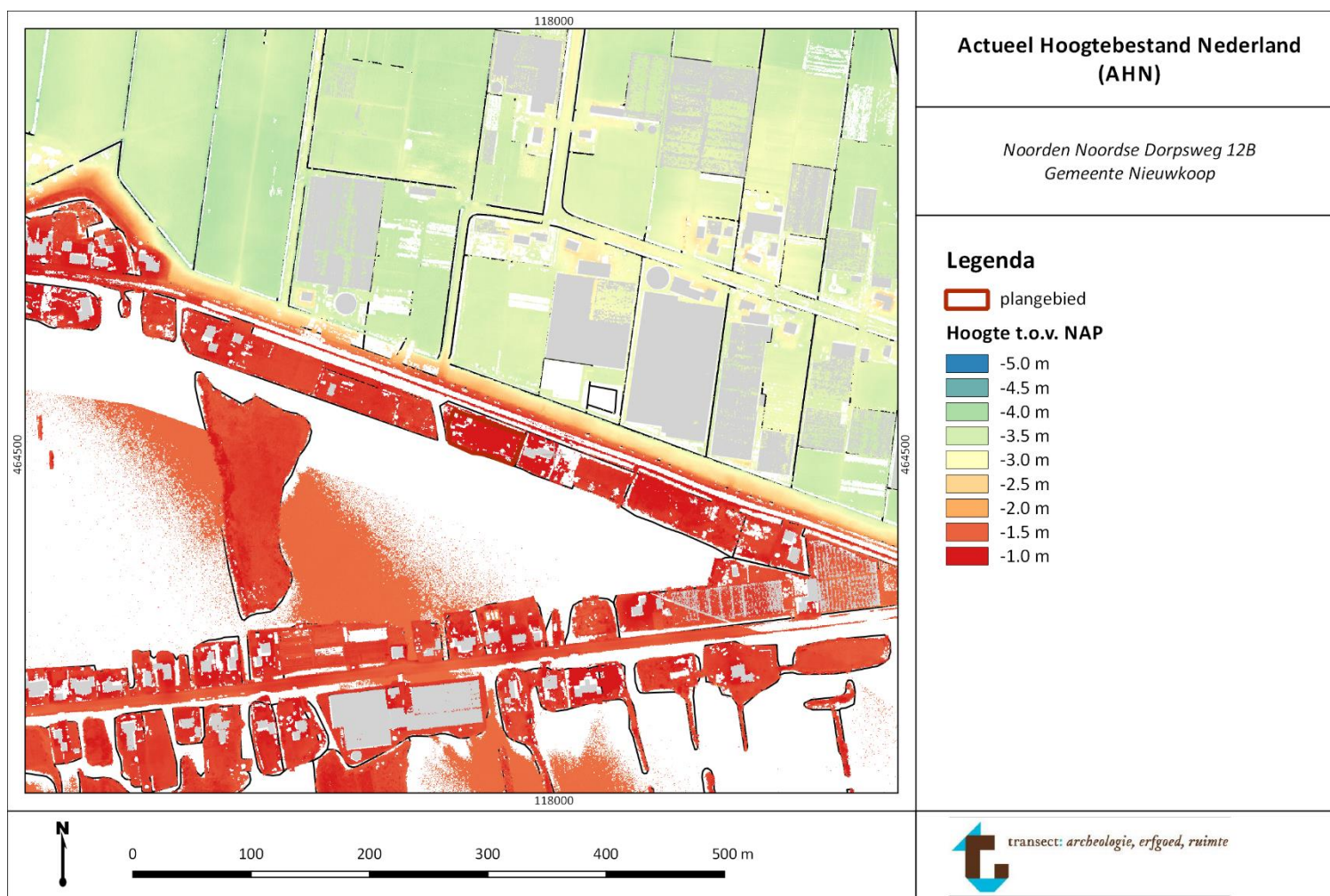
Bijlage 2. Archeologische periode-indeling voor Nederland (conform ABR)

Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Nieuwe Tijd	Nieuwe Tijd C	1850 na Chr.	heden
	Nieuwe Tijd B	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Nieuwe Tijd A	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse Tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse Tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse Tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse Tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse Tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse Tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

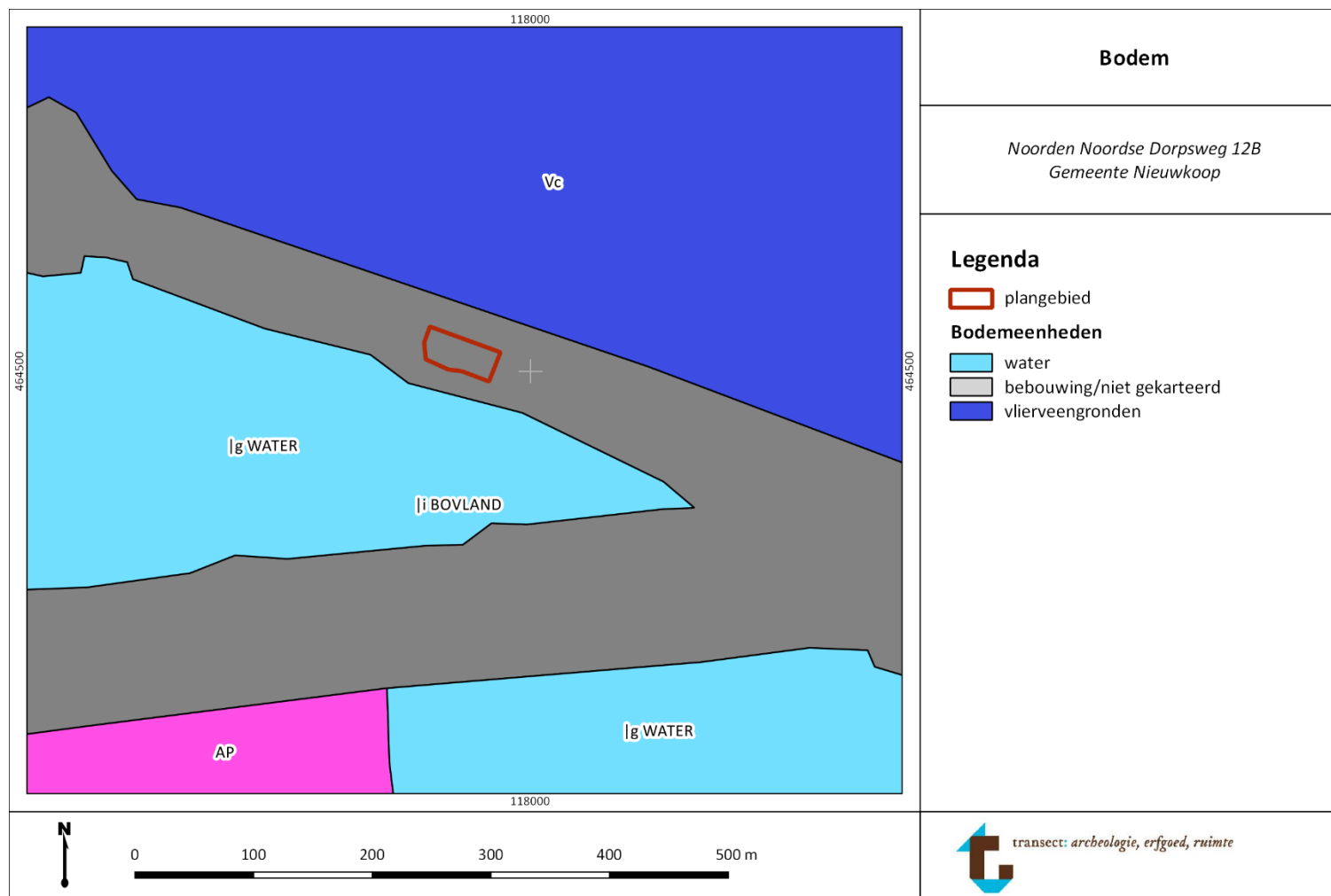
Bijlage 3. Geomorfologische kaart

Bijlage 4. Actueel Hoogtebestand Nederland(AHN)

Bijlage 5. Bodemkaart

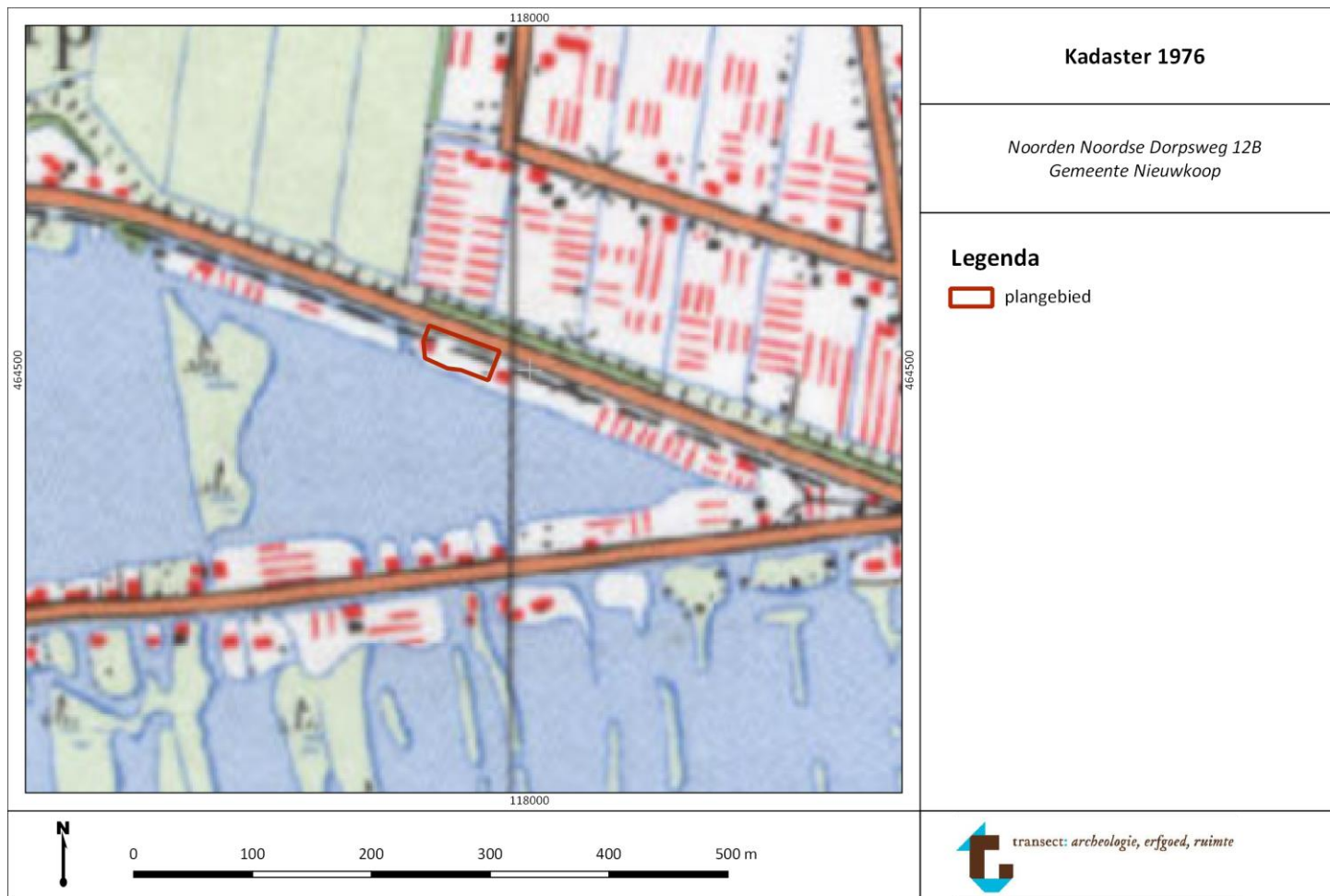
Bijlage 6. Topografische kaart 1815

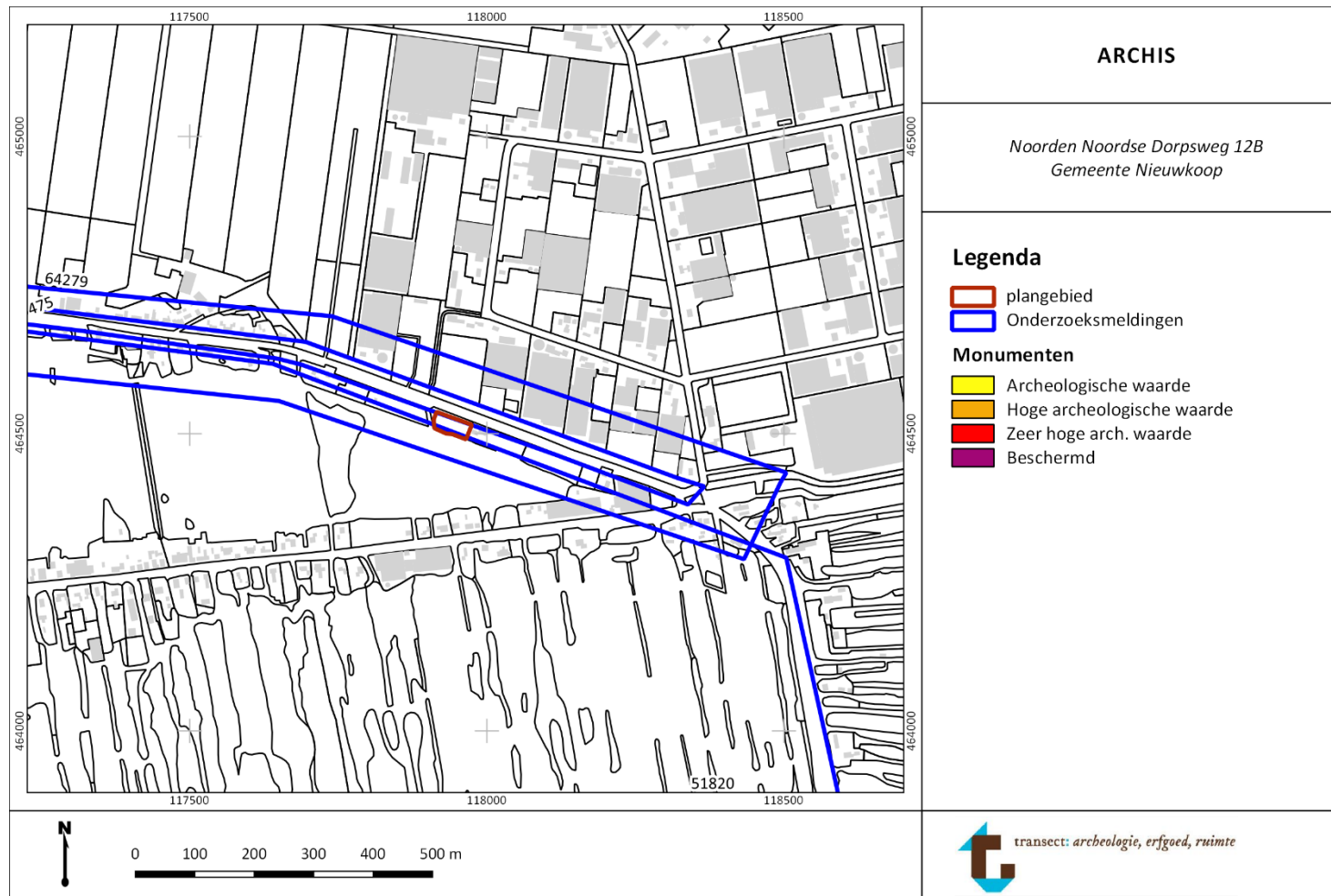
Bijlage 7. Topografische kaart 1925

Bijlage 8. Topografische kaart 1976

Bijlage 9. Archeologische waarden

Bijlage 10. Boorpuntenkaart

Bijlage 11. Boorstaten

Textuurindeling (NEN 5104)

Hoofdnaam	Toevoeging [Org, Gr]	Gradiënt toevoeging	Laaggrens
LG = grind	g = grindig	1 = zwak	d = diffuus
Z = zand	z = zandig	2 = matig	g = geleidelijk
L = leem	s = siltig	3 = sterk	s = scherp
K = klei	k = kleiig	4 = uiterst	
V = veen	h = humeus		
	m = mineraalarm		

Karakteristieken en plantenresten

VAM (amorfiteit)	Plantenresten (plr)	Consist(entie)	M50 (mediaan)	Alleen voor zand
1 = Zwak amorf	ri = riet	ST = stevig	75-105	uiterst fijn
2 = Matig amorf	ho = hout	MST = matig stevig	105-150	zeer fijn
3 = Sterk amorf	ze = zegge	MSL = matig slap	150-210	matig fijn
	wo – wortels	SL = slap	210-300	matig grof
	plr = ongedef.	ZSL = zeer slap	300-420	grof
			420-600	zeer grof

Nieuwvormingen en grondwater

Ca (kalkgehalte, CaCO ₃)	Fe (roestvlekken)	Oxidatie/reductie [o/r]	GW (grondwater)
1 = afwezig	1 = afwezig	o = oxidatie	GW = grondwater
2 = matig kalkhoudend	2 = ijzerhoudend	or = oxidatie/reductie	GHG = gem. hoogste grondwaterstand
3 = kalkhoudend	3 = sterk ijzerhoudend	r = reductie	GLG = gem. laagste grondwaterstand

Classificatie en interpretatie

Bodemhorizont (Hor.; volgens De Bakker & Schelling, 1989)	Monsternamen (M)	Lithogenese (lith.)
BHA	X (boring) – XXX {diepte in cm}	OPH = ophoging
BHB		OMG = omgezet
BHBC		HV = Hollandveen
BHC		
...		

Bijzonderheden

Archeologische indicatoren en afkortingen in de kolom 'bijzonderheden'

gg = goed gesorteerd	gr = grindje	L = leem (verbrand)
mg = matig gesorteerd	plr = plantenresten	BT = bot
sg = slecht gesorteerd	Fe conc = ijzerconcreties	AW = aardewerk
	Mn conc = mangaanconcreties	VST = vuursteen
ga = goed afgerond	Mn = Mangaan	BS = baksteen/puin
ma = matig afgerond	spik = spikkel	FOSF = fosfaat
sa = slecht afgerond	gevl = gevlekt	HK = houtskool
	sch = schelpen	
	bijm = bijmenging (+ text.)	

Projectnaam	Noorden Noordse Dorpsweg 128	Boorpuntnr.	1
Projectcode	16050032		
OM-nummer	4003662100	Datum	15-6-2016
Beschrijver:	drs. A.A. Kerkhoven		
Boormethode:	Edelmanboor en gutsboor		
Boordiameter:	7 cm / 3 cm		

X-coördinaat	117.960	GWS		Landgebruik	Grasland
Y-coördinaat	464.510	Gt	II	Bodemkaart	Veen
Z-coördinaat	-0,9 m NAP	GWS na boring	-	Geom. kaart	Veenvlakke

Opmerking:

[-Mv]	Textuur	Org	VAM	Gr	plr	Kleur	Laaggrens	Consist.	M50	o/r	Ca	Fe	GW	Hor	M	Lith.	Bijzonderheden
85	Vkm	-	2	-	wo	dbgr	scherp	-	-	o	1	1	-	A	-	OPH	
150	Vkm	-	1	-	zeri	br	geleidelijk	-	-	r	1	1	-	C	-	HV	
340	Vkm	-	-	-	zehori	br	scherp	-	-	r	1	1	-	C	-	HV	met grote brokken hout
400	Kz1	-	-	-	riho	lbrgr	EB	sl	-	r	1	1	-	C	-	GET	

Projectnaam	Noorden Noorder Dorpsweg 128	Boorpuntnr.	2
Projectcode	16050032		
OM-nummer	4003662100	Datum	15-6-2016
Beschrijver:	drs. A.A. Kerkhoven		
Boormethode:	Edelmanboor en gutsboor		
Boordiameter:	7 cm / 3 cm		

X-coördinaat	117.956	GWS		Landgebruik	Grasland
Y-coördinaat	464.501	Gt	II	Bodemkaart	Veen
Z-coördinaat	-0.9 m NAP	GWS na boring	-	Geom. kaart	Veenvlakke

Opmerking:

[-Mv]	Textuur	Org	VAM	Gr	plr	Kleur	Laaggrens	Consist.	M50	o/r	Ca	Fe	GW	Hor	M	Lith.	Bijzonderheden
70	Ks1	h4	-	-	-	dbr	scherp	-	-	o	1	1	-	X	-	OPH	
80	Zs1	-	-	-	-	gr	scherp	-	mgr	r	3	1	-	X	-	OPH	
125	Vkm	-	2	-	-	dbgr	diffuus	-	-	r	1	1	-	A	-	HV	compact, met zandkorrels
275	Vkm	-	1	-	rize	orbr	scherp	-	-	r	1	1	-	C	-	HV	
340	Vk1	-	1	-	rize	brgr	geleidelijk	-	-	r	1	1	-	C	-	HV	
400	Kz1	h1	-	-	ho	lbrgr	EB	sl	-	r	1	1	-	C	-	GET	

Projectnaam	Noorden Noordse Dorpsweg 128				Boorpuntnr.	3
Projectcode	16050032					
OM-nummer	4003662100				Datum	15-6-2016
Beschrijver:	drs. A.A. Kerkhoven					
Boormethode:	Edelmanboor en gutsboor					
Boordiameter:	7 cm / 3 cm					
X-coördinaat	117.937	GWS			Landgebruik	Grasland
Y-coördinaat	464.515	Gt	II	-	Bodemkaart	Veen
Z-coördinaat	-0.9 m NAP	GWS na boring	-		Geom. kaart	Veenvalke

Opmerking:

[-Mv]	Textuur	Org	VAM	Gr	plr	Kleur	Laaggrens	Consist.	M50	o/r	Ca	Fe	GW	Hor	M	Lith.	Bijzonderheden
100	Vkm	-	2	-	-	dbr	diffuus	-	-	o	1	1	-	A	-	OPH	met zandkorrels
165	Vk1	-	1	-	zeri	dbr	geleidelijk	-	-	r	1	1	-	C	-	HV	
265	Vkm	-	1	-	zeho	br	geleidelijk	-	-	r	1	1	-	C	-	HV	stukken Els (rood) / 'egelere' structuur
325	Vkm	-	1	-	zeho	br	scherp	-	-	r	1	1	-	C	-	HV	losser van structuur
345	Kz1	h1	-	-	ri	brgr	scherp	-	-	r	1	1	-	C	-	GET	gelaagd met dunne humeuze banjes met fijn organisch materiaal
400	Kz1	h1	-	-	riho	lbrgr	EB	-	-	r	1	1	-	C	-	GET	

Projectnaam	Noorden Noordse Dorpsweg 128				Boorpuntnr.	4
Projectcode	16050032					
OM-nummer	4003662100				Datum	15-6-2016
Beschrijver:	drs. A.A. Kerkhoven					
Boormethode:	Edelmanboor en gutsboor					
Boordiameter:	7 cm / 3 cm					
X-coördinaat	117.921	GWS			Landgebruik	
Y-coördinaat	464.528	Gt	II	-	Bodemkaart	Veen
Z-coördinaat	-0.9 m NAP	GWS na boring	-		Geom. kaart	Veenvalke

Opmerking:

[-Mv]	Textuur	Org	VAM	Gr	plr	Kleur	Laaggrens	Consist.	M50	o/r	Ca	Fe	GW	Hor	M	Lith.	Bijzonderheden
75	Vkm	-	2	-	wo	dbrgr	scherp	-	-	o	1	1	-	A	-	OPH	
160	Vkm	-	1	-	zeri	br	geleidelijk	-	-	r	1	1	-	C	-	HV	
350	Vkm	-	-	-	zehori	br	scherp	-	-	r	1	1	-	C	-	HV	met grotere houtresten
400	Kz1	-	-	-	riho	lbrgr	EB	-	-	r	1	1	-	C	-	GET	

Bijlage 12. Foto's

Figuur 2. Overzicht van het onderzoeksterrein.

Figuur 3. Fragmenten elzenhout in de boorkern boring 1.